

LE-1993-2862

INSTANS:	Eidsivating lagmannsrett - Kjennelse.
DATO:	1994-03-11
DOKNR/PUBLISERT:	LE-1993-2862
STIKKORD:	Sivilprosess. Tvistemålsloven § 29 og Luganokonvensjonen art 5 (3).
SAMMENDRAG:	Flere selfangere stevnet 7. februar 92 Svensk Televisjon AB (SvTV2) med krav om erstatning og/eller oppreisning som følge av SvTV2s visning av en film om selfangst, som de oppfattet som ærekrenkende for dem i Norge, da filmen gikk til norske seere. Byretten avviste søksmålet, som hjemmehørende i Sverige. Lagmannsretten kom til at det forelå domskompetanse i Norge for virkningen av sendingen, og at Oslo byrett var rett verneeting, selv om ingen av selfangerne bodde der.
SAKSGANG:	Oslo byrett Nr. 92-01310A - Eidsivating lagmannsrett LE-1993-2862 K. Anket til Høyesterett der kjæremålet ble forkastet, se HR-1994-312-K .
PARTER:	Den kjærende part: Gudmund Skogvik med flere (Prosessfullmektig: Advokat Per Danielsen v/ adv. fullm. Sven Å. Ribe) Kjæremotpart: Sveriges Televisjon AB, Bo Landin (Prosessfullmektig: Advokat Christian Selmer v/ advokat Synnøve Smedal).
FORFATTER:	1. Lagmann Rakel Surlien, formann. 2. Lagmann Jørgen Wilberg. 3. Lagdommer Nygaard Ottesen.

Det ble avsagt slik kjennelse:

De kjærende parter har ved stevning av 7. februar 1992 reist sak mot kjæremotpartene med krav om erstatning og/eller oppreisning som følge av Sveriges Televisjon ABs (SvTV2s) visning av en film om selfangst og en forutgående pressekonferanse i den forbindelse. Det oppsto tvist om verneeting/domskompetanse og lovvalg. Oslo byrett avsa 13. september 1993 kjennelse med slik slutning:

1. Saken avvises forsåvidt gjelder krav om erstatning/oppreisning for visning av filmen "Om människor og sälar" i Sveriges TV 2 den 11. februar 1989.
2. Saken fremmes forsåvidt gjelder krav om erstatning/oppreisning i forbindelse med pressekonferanse i Oslo 9. februar 1989.
3. Norsk rett anvendes ved pådømmelse av saken for den del som tillates fremmet.
4. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Kjennelsen er i rett tid påkjært av Gudmund Skogvik m fl. for så vidt angår slutningens pkt. 1 og 4.

Sveriges Television AB og Bo Landin har tatt til motmæle og krevet byrettens kjennelse stadfestet så langt den er påkjært.

Saksforholdet fremgår av byrettens kjennelse. Partene fremla juridiske utdrag for byretten, og som lagmannsretten også har hatt under behandlingen.

Gudmund Skogvik m. fl. har i det vesentlige anført:

Lagmannsretten viser til kjæremålet av 30. september 1993 og gjengir i korthet anførslene slik:

Oslo byrett er kompetent til å behandle søksmålet mot SvTV2. Norsk rett har stort sett manglet lovfestede regler om når norske domstoler har kompetanse til å befatte seg med tvister med tilknytning til utlandet. Langt på vei har man derfor benyttet norske prosess-regler og verneeringsregler også i slike tilfeller.

På enkelte spesialområder er den internasjonale kompetanse regulert direkte. Slike konvensjoner finnes ikke for fjernsynssendinger.

Videre gir de konvensjoner Norge tidligere har sluttet seg til bare indirekte kompetanseregler på anerkjennelsesstadiet. De beskytter ikke en part mot å bli saksøkt i utlandet.

Luganokonvensjonen er en nydanning som også regulerer den mellomstatlige domskompetanse. Den er trådt i kraft mellom Norge og Sverige, men etter at nåværende søksmål ble anlagt, slik at den ikke får umiddelbar anvendelse. Spørsmålet om Oslo byretts kompetanse må således avgjøres etter tolkning av tvistemålsloven § 29 første ledd, og denne må presumeres å være i samsvar med Luganokonvensjonen art. 5 (3). Det vil være unaturlig om anvendelse av disse to bestemmelser skulle føre til forskjellig resultat.

Tvistemålsloven § 29 gir adgang til å anlegge søksmål der den skadegjørende handling har funnet sted eller hvor den umiddelbare virkning har inntrådt. Luganokonvensjonen art. 5 (3), som også har vært gjeldende internasjonal rett gjennom Brusselkonvensjonen (Brk), fastslår at en person som har bosted i en konvensjonsstat kan saksøkes "i saker om erstatning utenfor kontraktsforhold, ved domstolen på skadestedet (det sted der skaden ble voldt eller oppsto)". Bestemmelsen gjelder alle typer skadevoldende atferd, herunder erstatning for krenking av ære og privatlivets fred og oppreisning for skade av ikke økonomisk art, jf Stein Rognlien: Luganokonvensjonen Norsk kommentarutgave 1993 147. Luganokonvensjonen art. 5 (3) gir videre saksøker valget mellom handlingssted og virkested, jf Rognlien l.c. 150 og bl.a. den der refererte prejudisielle avgjørelse fra EFD 21/76 (Brk). Byretten tar feil når den på side 20 i kjennelsen finner at uttalelsen ikke kan omfatte radio- og TV-signaler. Det samme gjelder byrettens forståelse av 16 av EFD's avgjørelse i sak 189/87 (61987J0189).

Når det oppstår skade i flere land, kan skadelidte reise sak i hvert land der det er inntrådt umiddelbar skadevirkning for ham, se nærmere Rognlien l.c. 150-151.

Byretten har videre tatt feil når den ved avgjørelsen av domskompetansen har tatt utgangspunkt i den såkalte individualiserende metode for lovvalgsspørsmålet og kommet til at svensk lov må anvendes og deretter funnet at prøving bør finne sted ved hjemlandets domstoler. Byretten har på dette grunnlag avvist saken.

Om dette heter det videre i kjøremålet 6 og 7:

"Det anføres at internasjonale lovvalgs- og vernetingsregler må holdes klart fra hverandre og at man ikke kan utlede vernetingsregler av lovvalgsreglene eller omvendt.

Når dette er sagt skal det bemerkes at også bruk av den individualiserende metode for lovvalgsspørsmål overført til vernetingsspørsmålet burde medføre at byretten anses kompetent til å befatte seg med saken. Det vises til at det i internasjonale lovvalgsregler på skadeserstatningens område er vanlig å legge hovedvekten på loven i det land hvor handlingens umiddelbare skadevirkninger er inntrådt for den direkte skadelidte.

Jf Haagkonvensjonen 1971 om lovvalget for trafikkulykker art 3 og 1973 om lovvalget for produktansvaret art 4.

Bl.a. i norsk og dansk rett vil man gjerne ut fra dette utgangspunkt foreta en individualiserende helhetsbedømmelse av hvor forholdet alt i alt hører mest naturlig hjemme, og så anvende loven i det landet. Denne såkalte Irma-Mignonregelen (jf Rt-1923 II-58 om skipssammenstøt) står sterkest på den internasjonale kontraktretts område, men er også anvendt på skadeserstatningens område. Jf hrd. i Rt-1906-165, Rt-1923 II-58 (skipssammenstøt), Rt-1938-691, Rt-1957-246, Rt-1957-59 (Turbussdommen), Rt-1961-1308,

Nikolaus Gjelsvik: Lærebok i millomfolkeleg privatrett, 2 utg. Oslo 1936 26, Gaarder 127-129 (om skadelidtes valg 129).

I svensk rett derimot holder man sterkere på handlingsstedets lov (*lex loci delicti*), se ND-1969-12. Det anføres at saken også etter den lovforståelse som byretten har lagt til grunn må føre til at norske domstoler er kompetente til å befatte seg med saken, idet saken uansett må anses å ha sterkest tilknytning til Norge da skaden har skjedd her i landet.

SPØRSMÅL OM SKADE(N) HAR SKJEDD I NORGE

Den umiddelbare virkning av skaden er i denne sak at de kjærende parters æresfølelse har blitt krenket og/eller gode navn og rykte har blitt skadet og/eller at saksøkerne har blitt utsatt for hat, ringeakt eller tap av den for hans stilling eller næring fornødne tillit, jfr. straffeloven § 246 og § 247.

Det synes åpenbart at skade har inntrådt i Norge. Det vises til at immateriell skade er forvoldt de kjærende parter ved at ærekrenkende beskyldning er fremsatt overfor befolkningen i de fornærmedes hjemland.

Kabelnettrapporten 1990 viser at 476764 av totalt 1930005 familier i Norge var tilknyttet kabelnett, jfr. rapport 1 del side 1, hvorav så nær som alle ble formidlet Sveriges TV2, jfr. rapport 4.

At det også eventuelt har skjedd skade utenfor Norge må anses som irrelevant i denne sammenheng, idet det presiseres at det er fremsettelse av de ærekrenkende beskyldninger overfor den norske befolkning som er gjenstand for søksmålet, og at søksmålet ikke gjelder fremsettelsen av beskyldningene overfor den svenske befolkning, dvs at søksmålet kun gjelder den skade som har skjedd i Norge.

Det må således være tilstrekkelig for å kunne konstatere norsk domstolskompetanse at skade har skjedd i Norge. Det er jo nettopp den skade som har skjedd i Norge som søksmålet gjelder. Den eventuelle skade som er skjedd i utlandet er ikke gjenstand i nærværende søksmål. Også med utgangspunkt i den individualiserende metode må norsk domstolskompetanse kunne konstateres på dette grunnlag, da tvistens tilknytning til Sverige vanskelig kan sies å være sterkere enn tilknytningen til Norge for de skader som har skjedd i Norge.

Om det som anført på kjennelsens 19 avsnitt 3 eventuelt internasjonalt skulle gjelde en såkalt senderlands filosofi, hvilket bestrides gir uttrykk for gjeldende rett pr i dag, må dette i tilfelle anses å kun gjelde spørsmålet om lovvalg og ikke spørsmålet om hva som er rett vernetting.

De lege ferenda ville det jo også virke søkt om skadelidte måtte reise søksmål utenlands for de skader som er oppstått her i landet."

Kjæremålsmotpartene har subsidiært anført at Oslo er feil rettskrets, og at søksmålet skulle ha vært anlagt på selfangernes hjemsted. De kjærende parter bemerker til dette at tvistemålsloven § 29 gir saksøkerne adgang til å velge det vernetting som er mest hensiktsmessig. Bestemmelsen regulerer ikke jurisdiksjonen når den umiddelbare virkning er inntrådt i flere vernetting.

Skadefølgen har vært størst i Oslo. Det store flertall av seere som kunne motta TV-programmet befant seg i Oslo, se gjengitte tall i den forbindelse. Kabelnettet er særlig godt utbygd i dette området, som også er det tettest befolkede i landet. Det vises videre til at faren for tap av den i stilling fornødne tillit nettopp har vært til stede i Oslo, da departementene som regulerer selfangsten befinner seg her.

Alle saksøkerne bor i Nord-Norge, hvor kabelnettet på skadetidspunktet var dårligere utbygd. De er bosatt i Alta, Tromsø, Båtsfjord, Målselv og Karlsøy kommuner.

Dersom det ikke kan konstateres for hvilket vernetting saken skal anlegges, blir domstolloven § 39 om Oslo å anvende.

Om lovvalget vises til det som er sagt i tilknytning til vernettingsreglene ovenfor. I kjæremålet 9 heter det avslutningsvis:

"Det anføres at tvisten må bli å behandle etter norsk lov da forholdet har sterkest tilknytning til Norge. Det vises til skaden som nærværende søksmål gjelder har oppstått her i Norge som er de kjærende parters hjemland. Det anføres videre at det forhold at beskyldningene tilfeldigvis er fremsatt av en svensk statsborger og en svensk institusjon ikke kan anses som tilstrekkelig til at forholdet bør bedømmes etter svenske regler.

Som ovenfor nevnt presiseres at søksmålet kun gjelder fremsettelsen av de ærekrenkende beskyldninger overfor den norske befolkning og ikke omhandler fremsettelsen av beskyldningene ovenfor den svenske befolkning, dvs at søksmålet kun gjelder den skade som er oppstått i Norge. Det kan vanskelig sees at dette søksmål skulle anses å ha sterkere tilknytning til Sverige enn Norge."

De kjærende parter har nedlagt slik påstand:

1. Saken fremmes forsåvidt gjelder krav om erstatning/ oppreisning for visning av filmen "Om manniskor och salar" i Sveriges TV 2 den 11. februar 1989.
2. Norsk rett anvendes ved pådømmelse av saken som nevnt under punkt 1.
3. Kjæremotpartene tilpliktes in solidum å betale de kjærende saksomkostninger for Oslo byrett og Eidsivating lagmannsrett til avgjørelse av avvisningsspørsmålet."

Sveriges Television AB og Bo Landin har i det vesentlige anført:

Byrettens kjennelse er i resultatet korrekt, og anførselene i den forbindelse fastholdes. I kjæremålet anføres ellers:

1. Jurisdiksjon

1.1 Forholdet mellom jurisdiksjon/domskompetanse og verneting

Et hovedvilkår for behandling av søksmål for norske domstoler er at saken hører under norsk domsmyndighet, dvs. at norske domstoler har domskompetanse. Denne forutsetning kommer blant annet til uttrykk i domstolloven § 39.

Twistemålsloven og domstollovens bestemmelser om verneting regulerer ikke spørsmålet om norsk jurisdiksjon og får således kun anvendelse i de saker der det kan konstateres at norske domstoler har domskompetanse. I saker om erstatningsrett beror spørsmålet om norsk domskompetanse på den aktuelle hjemmel for erstatningskravet.

Hvis det kan konstateres at norske domstoler har domskompetanse, regulerer twistemålsloven og domstollovens bestemmelser hvilket verneting saken skal anlegges ved.

I denne saken er det reist krav om erstatning og/eller oppreisning for ærekrenkelse i henhold til skadeserstatningsloven § 3-6. Spørsmålet om saken faller inn under norsk jurisdiksjon, dvs. om norske domstoler har domskompetanse i saken, beror på om vilkårene for å kreve erstatning av kjæremotpartene i medhold av denne bestemmelse er oppfylt.

1.2 Skadeserstatningsloven § 3-6

Skadeserstatningsloven § 3-6 fastsetter erstatningsplikt for den som har "krenket en annens ære eller privatlivets fred". Dette må forstås som en henvisning til de strafferettslige bestemmelser om ærekrenkelser. Vilkåret for ileggelse av erstatningsplikt er for det første at det objektive gjerningsinnholdet i straffebudet er overtrådt.

De strafferettslige bestemmelser om ærekrenkelser forutsetter videre at forholdet faller inn under norsk straffelovs virkekrets, jfr. straffeloven første del, første kapittel. I følge straffeloven § 12 får norsk straffelov anvendelse på handlinger som er foretatt blant dem som omhandles i de straffebestemmelser som er nevnt i straffeloven § 12 nr. 4 a) eller den skyldige har bopel i Norge eller oppholder seg her (se straffeloven § 12 nr. 4 b). Bestemmelsene om ærekrenkelser er ikke med i oppregningen i straffeloven § 12 nr. 4 a). Oppregningen i denne bestemmelse må anses uttømmende. En antitetisk tolkning av bestemmelsen medfører at en handling som ikke faller inn under bestemmelsene i nr. 4 a) ikke kan pådømmes i Norge, når handlingen er utført i utlandet av en utlending.

Mens det etter straffeloven § 246 og § 247 må foreligge forsett, er det etter skadeserstatningsloven § 3-6 tilstrekkelig at det er utvist uaktsomhet. Skyldkravet ved mortifikasjon og erstatning/ oppreisning er forskjellig. Dette er imidlertid den eneste forskjellen, Fremdeles må de øvrige vilkårene etter straffeloven § 246 og § 247 være oppfylt.

Den angivelig ærekrenkende handling er av kjæremotpartene foretatt i utlandet, dvs. i Sverige. Det vises i denne forbindelse til at Sveriges Television ikke retter fjernsynssignaler mot Norge. Noen norske seere har kunnet fange opp signalene direkte fra svensk sender, beregnet på det svenske publikum. Det norske Televerket fanger opp fjernsynssignaler fra svenske sendere og viderefremidler dem til kabeldistributør. En del norske seere har derfor tatt inn sendingen via kabel. Sveriges Television har vært tvunget til å inngå den avtale som ligger

til grunn for Televerkets og de norske kabeldistributørers videreformidling av fjernsynssignaler, jfr. åndsverkslovens bestemmelser i § 20 a og § 45 a.

Som nytt lovgrunnlag for anførselen om at det ikke foreligger norsk domskompetanse i saken anføres at vilkårene for å kreve erstatning av kjæremotpartene i medhold av skadeserstatningsloven § 3-6 ikke er oppfylt, da forholdet faller utenfor området for norsk straffelovs virkekrets, jfr. straffeloven § 12.

1.4 Norsk internasjonal privatrett

For kjæremotpartene fastholdes at prinsippene i norsk internasjonal privatrett tilsier at saken ikke hører hjemme i Norge, idet saken har slik tilknytning til Sverige at saken bør behandles der etter svenske regler.

1.5 Luganokonvensjonen

For kjæremotpartene fastholdes at Luganokonvensjonen ikke får direkte anvendelse, da konvensjonen ikke gjelder søksmål som ble anlagt før konvensjonens ikrafttredelse, jfr. kjennelsen side 14. Kjæremotpartene slutter seg også til rettens vurderinger av at EF-domstolens avgjørelse av 30. november 1976, sak 21/76 (61976J0021) ikke kan tillegges avgjørende vekt som rettskilde i nærværende sak. Det vises her til kjennelsen side 15 og 16.

For øvrig bemerkes at hvis dette søksmålet blir rettskraftig avvist og søksmål anlegges på nytt, vil dette måtte anlegges i Sverige, da saken er rettskraftig avvist fra norske domstoler. Hvis saken likevel skulle bli tatt under behandling ved norsk domstol, under henvisning til Luganokonvensjonen, vil erstatningskravet være foreldet. Det anses åpenbart at et uberettiget søksmål ikke avbryter foreldelsesfristen. Det er således ingen grunn til å presumere at norsk rett skulle være i overensstemmelse med

Luganokonvensjonen ved tidspunktet for avgjørelsen av avvisningsspørsmålet.

Luganokonvensjonen innfører dessuten bestemmelser som er nye i norsk rett. Hensynet til forutberegnelighet tilsier derfor at man ikke skal la konvensjonen få anvendelse på andre saker enn dem som følger av konvensjonens egne overgangsbestemmelser.

I den begrensede grad Luganokonvensjonen kan benyttes som tolkningsmoment, vises til artikkel 5 nr. 4 om at sivile krav som følge av en straffbar handling skal behandles ved den domstol som avgjør straffespørsmålet. Norsk domstol er i dette tilfellet ikke kompetent til å avgjøre et eventuelt straffespørsmål i saken, jfr. ovenfor i pkt. 1.3. Konvensjonens bestemmelse i artikkel 5 nr. 4 tilsier således at saken skal behandles i Sverige.

For kjæremotpartene anføres at de kjærende parter henvisning til saken om "Ringenes Herre" (kjæremålet side 5, nederst) er irrelevant. Sveitsisk og norsk internasjonal privatrett er ikke nødvendigvis lik. De kjærende parter provoseres i såfall til å dokumentere dette. Forøvrig bemerkes at det er en vesensforskjell mellom spredning av bøker og utsendelse av fjernsynsprogrammet nærværende sak omhandler. Ved spredning av bøker tar man nettopp sikte på å bringe bøkene til de land der skaden inntreffer. Det aktuelle programmet var ikke beregnet på det norske publikum, men det ble videreformidlet i Norge av det norske

Televerket, uten at kjæremotpartene kunne forhindre dette.

For kjæremotpartene anføres også at det forhold at Sveriges

Television er et non profit foretak tilsier at man må være tilbakeholden med å anvende ansvarsregler utvidende eller analogisk.

2. Lovvalg

Subsidiært, for det tilfelle at det skulle anses å foreligge norsk domskompetanse, anføres for kjæremotpartene at prinsippene i norsk internasjonal privatrett tilsier at saken har slik tilknytning til Sverige at saken bør behandles etter svensk lov.

Det vises her til Europeisk konvensjonen om fjernsyn over landegrensene, St.prp.nr.61 (1992-93) og til EFs rådsdirektiv av 3. oktober 1989 [direktiv 89/552/EØF, Lovdatas anm.]. (Inntatt i juridisk utdrag.)

Det vises også til uttalelser og utkast til overenskomst vedrørende Nordsat-samarbeidet og utredningen NU "Nabolands-TV i kabel", Nordisk Ministerråd. (Omtalt i kjennelsen side 18 og vedlagt tilsvaret.)

Dessuten vises det til den avtale vedrørende samtidig og uendret videresending av kringkastingsprogrammer over kabelnett mellom bl.a. Sveriges Televisjon og Norsk KabelTV Forbund av 29. april 1987. (Omtalt i kjennelsen side 18 og 19, samt vedlagt prosesskrift av 10. september 1992.)

Retten har på bakgrunn av de ovennevnte utredning og direktiver lagt til grunn at det internasjonalt gjelder en senderlands-filosofi på dette feltet. (Se kjennelsen side 19.) For kjæremotpartene anføres at dette er korrekt.

For kjæremotpartene anføres videre at også prinsippene i Irma Mignon-saken, Rt-1923-58 og Turbusdommen, Rt-1957-246 (inntatt i juridisk utdrag), tilsier at saken har nærmest tilknytning til Sverige og skal behandles der.

De kjærende parter anfører i kjæremålet side 6 og 9 at det i internasjonale lovvalgsregler på skadeserstatningens område er vanlig å legge hovedvekten på loven i det land hvor handlingens umiddelbare skadevirkninger er inntrådt for den direkte skadelidte. De kjærende parter har i denne forbindelse vist til Haagkonvensjonen 1971 om lovvalget for trafikkulykker art 3 og 1973 om lovvalget for produktansvaret art. 4.

Haagkonvensjonen om lovvalget for produktansvaret art. 4 medfører at en forbruker kan anlegge sak etter norsk rett mot en utenlandsk produsent, hvis forbrukeren har kjøpt et utenlandsk produkt i Norge og blitt skadet av dette produktet her. Uten denne bestemmelsen ville forbrukeren i de fleste tilfelle vært henvist til å anlegge sak etter utenlandske regler.

Bakgrunnen for at man i de aktuelle konvensjoner har valgt å innta særskilte bestemmelser til vern for forbrukere og andre grupper, er nettopp at disse uten konvensjonsbestemmelsene ikke ville hatt det samme vernet. Dette tilsier at hovedregelen er at loven i opphavslandet skal legges til grunn, med mindre annet er særskilt fastsatt.

Det bemerkes for øvrig at ved salg av utenlandske produkter i Norge har produktet vært rettet mot Norge. Fjernsynssignalene fra Sveriges Television var som tidligere nevnt ikke rettet mot seere i Norge, men derimot mot det svenske publikum.

For kjæremotpartene bestrides at jurisdiksjons- og lovvalgsregler i de nevnte Haag-konvensjonene kan anvendes analogisk i andre forhold, herunder nærværende sak."

Kjæremålsmotparten har nedlagt slik påstand:

1. Oslo byretts kjennelse stadfestes.
2. De kjærende parter tilpliktes in solidum å betale kjæremotpartens saksomkostninger for kjæremålsinstansen."

Lagmannsretten har kommet til et annet resultat enn byretten og bemerker:

Søksmålet gjelder krav om erstatning og/eller oppreisning i medhold av skadeserstatningsloven § 3-6, som følge av visning av filmen "Människor og sälar", som ble laget av Bo Landin i samarbeid med Odd Lindberg på oppdrag av Sveriges Television AB (SvTV2). Bo Landin viste filmen første gang på en pressekonferanse i Oslo 9 februar 1989. Filmen ble så vist i SvTV2 11 februar 1989. De kjærende parter hevder at filmen er sterkt ærekrenkende og at skaden er påført dem i Norge, idet svært mange nordmenn ser på sendingene fra SvTV2 og i særlig grad i Oslo-området, hvor også offentlige myndigheter som har ansvar for selfangsten har sitt sete. Søksmålet omfatter ikke den skade som måtte ha oppstått i Sverige.

1. Avvisningsspørsmålet

Lagmannsretten er enig med partene i at spørsmålet om Oslo byrett er domskompetent kan stille seg forskjellig for de to kravene, slik at de blir å avgjøre hver for seg. Det er imidlertid slik sammenheng i handlingene at pressekonferansen får betydning for om norske domstoler har kompetanse også i den del av saken som er avvist av byretten. Byrettens beslutning om at Oslo er

rett vernetings for kravet mot Bo Lundin er ikke påkjært.

De kjærende parter har anført at byrettens avvisning av saken for så vidt gjelder kravet mot SvTV2 er uriktig på grunn av feil bevisbedømmelse og lovanvendelse.

Det er ikke nødvendig å ta standpunkt til straffelovens bestemmelser om dens virkekrets bør tillegges vekt ved avgjørelsen av kompetansespørsmålet. Etter straffeloven § 12 annet ledd betraktes en handling foretatt også der hvor virkningen er inntrådt, hvis virkningsstedet har betydning, jf Andenæs: Alminnelig strafferett 3. utg. side 488. Når det gjelder Luganokonvensjonen art. 5 (4) forutsetter denne at straffesak er reist, idet det er den domstol som "avgjør" straffesaken som skal behandle eventuelt erstatningskrav, jf også straffeprosessloven § 3 jf kap. 29 som fastsetter at slikt krav bare kan behandles i forbindelse med en konkret sak. Det vises også til Rognlien l. c. side 147, hvor det antas at krav etter skadeserstatningsloven § 3-6 går inn under Luganokonvensjonen art. 5 (3). For øvrig vises til Rt-1987-859.

Det er ennå ikke mellomstatlig regulert hvilken stat som har domskompetanse i erstatningstvister om fjernsynssendinger. Den nordiske utredning, NU 1983: 12 Nabolands TV i kabel, jf 41, 42 og 55, hvor det gis uttrykk for en "senderlands-filosofi", kan ikke tillegges avgjørende betydning. Forslaget er ikke vedtatt og i Luganokonvensjonen er gitt en generell regel i art 5 (3) om erstatningssaker.

Spørsmålet om de norske sivile vernetingsregler regulerer norsk domskompetanse er omtvistet i den juridiske litteratur, jf Schei: Tvistemålsloven I side 44 flg. En nyere kjennelse på dette området, inntatt i Rt-1993-44 som gjaldt tvistemålsloven § 33, løser ikke spørsmålet i nærværende sak. Etter lagmannsrettens syn må spørsmålet om avvisning avgjøres med utgangspunkt i tvistemålsloven vernetingsregler "med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten eller følger av overenskomst med fremmed stat", jf § 36 a, jf for så vidt Jo Hov: Rettergang 1991 48. Lagmannsretten er enig med partene i at Luganokonvensjonen ikke kommer direkte til anvendelse i denne sak, fordi stevning er tatt ut før dens ikrafttredelse. Konvensjonen er imidlertid langt på vei en kodifikasjon av folkerettslige prinsipper og regler, som norsk rett ved ikrafttredelsen forutsettes å ha vært i samsvar med. Etter lagmannsrettens mening bør Luganokonvensjonen art. 5 (3) tillegges betydelig vekt ved avgjørelsen av spørsmålet om norske domstoler har kompetanse i denne sak.

Lagmannsretten legger til grunn at tvistemålsloven § 29 første ledd og Luganokonvensjonen art. 5 (3) må tolkes på samme måte. Begge regler gir saksøker et valg mellom handlingsstedet og virkningsstedet. I tvistemålsloven § 29 første ledd er virkningsstedet hvor "den umiddelbare virkning" har funnet sted, mens etter Luganokonvensjonen art. 5 (3) er det det sted der skaden "oppsto". Lagmannsretten kan ikke se at det er noen reell forskjell som får betydning for den praktiske anvendelse av de to bestemmelser.

Når det gjelder tilknytningen til Norge, viser lagmannsretten til at den pressekonferanse, hvor filmen ble presentert, åpenbart ble holdt i Oslo for å skape blest om filmen nettopp i Norge. Filmen ble umiddelbart deretter sendt av SvTV2. For prøving av erstatningskravet i forbindelse med pressekonferansen er Oslo byrett ansett domsmyndig.

Etter lagmannsrettens mening er det ikke nødvendig å ta prejudisielt standpunkt til lovvalget. Selv om svensk rett skal anvendes, antas dette ikke å ha utslagsgivende betydning, jf nærmere Gaarder: Innføring i Internasjonal Privatrett 1990 17.

Det er videre på det rene at SvTV2 mottas av mange seere i Norge og særlig gjaldt dette Oslo på den tid filmen ble sendt. Det vises til de kjærende parters anførsler om seertallet i den forbindelse. Filmen vakte oppsikt både i og utenfor selfangstmiljøet. Dersom filmen er ærekrenkende, kan skade ha oppstått i Norge og da på flere steder. Saksøkerne bor fast her, og Norge er ett av de få land som fortsatt tillater selfangst. Lagmannsretten finner på denne bakgrunn både at søksmålet har den nødvendige tilknytning til Norge, og at den umiddelbare virkning inntrådte her.

Fjernsynssendingen er sendt fra Sverige slik at søksmålet kunne ha vært anlagt for svenske domstoler. Det medfører imidlertid ikke at norske domstoler mangler kompetanse. Tv-originalen er også sendt ut over Norge - delvis over kabelnett i kraft av avtale med SvTV2, som oppebar godtgjørelse for sendingen. Det er unødvendig å ta standpunkt til om SvTV2 reelt var tvunget til å inngå en slik avtale. Det vesentlige er at SvTV2 var klar over at når programmet ble sendt var norske

tv-seere mottakere. I den forbindelse har det også her betydning at det ble reklamert for filmen i Norge ved pressekonferansen 2 dager før sending. Saken gjelder den skade sendingen måtte ha påført saksøkerne i Norge. Det har mindre betydning om sendingen gikk ut fra svensk eller norsk territorium.

Lagmannsretten finner at Oslo byrett er det naturlige verneting i

Norge. Tyngden av tv-seere som mottar SvTV2s sendinger bodde i Osloområdet da filmen ble sendt. I den utstrekning sendingen var ærekrenkende er det naturlig å si at krenkelsen først og fremst har funnet sted i Oslo, og ikke i en av de 6 forskjellige kommuner saksøkerne bor. Det er for så vidt også illustrerende at pressekonferansen med bekjentgjørelsen av programmet fant sted i Oslo og hvor de sentrale selfangstmyndigheter holder til, ikke i en av saksøkernes bostedskommuner. Saksområdet blir etter dette å fremme for Oslo byrett.

2. Lovvalget

Hvorvidt det er svensk eller norsk rett som skal anvendes i tvisten ligger utenfor det som det kan avsies fastsettelsesdom for etter tvistemålsloven § 54 jf Rt-1987-116 . Det er da heller ikke anledning til å avgjøre spørsmålet i egen kjennelse under saksforberedelsen. Konsekvensen av dette må bli at lagmannsretten ex officio opphever byrettens kjennelse pkt 3 og avviser pkt 2 i de kjærende parters påstand.

3. Saksomkostninger

Etter premissene ble saksomkostningsspørsmålet utsatt i avvisningstvisten vedrørende Bo Landin, jf tvistemålsloven § 179 første ledd. Dette har ikke kommet til uttrykk i slutningen.

Kjæremålet har delvis ført frem. Selv om de kjærende parter i det vesentlige er gitt medhold, bør hver av partene bære sine omkostninger såvel for byretten som for lagmannsretten hensett til den tvil saken har budt på. Det vises til tvistemålsloven § 180 annet ledd, jf § 174 første ledd.

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning:

1. Saken fremmes for Oslo byrett, for så vidt gjelder krav om erstatning/oppreisning for visning av filmen "Om människor och sälar" i Sveriges TV2 11 februar 1989.
2. Byrettens slutning pkt 3 oppheves.
3. Påstanden pkt 2 i kjæremålserklæringen fra Gudmund Storvik med flere avvises.
4. Hver av partene bærer sine saksomkostninger for byrett og lagmannsrett for så vidt gjelder den del av saken som er påkjært.